

УДК 378.22 : 615.85 : [613]

О. А. Федій

Полтавський національний педагогічний
університет ім. В. Г. Короленка

ЕСТЕТОТЕРАПІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ПЕДАГОГА

У статті розглянуто теоретико-методологічні засади формування саногенного мислення педагога. Естетотерапія окреслюється як галузь психолого-педагогічного знання про забезпечення сучасної молоді людини такими естетично-комфортними умовами її освітнього, соціального та особистісно-духовного зростання, за яких й відбувається розвиток цього цілюючого, здоров'язберігаючого способу мислення.

***Ключові слова:** комфортне освітнє середовище, творчість, естетотерапія, саногенне мислення, професійна діяльність педагога.*

Постановка проблеми. У сучасну епоху численних морально-етичних, егоцентристських прагматичних конфліктних ситуацій, що виникають у «цивілізованих народів», інтелектуально розвинута частина людства почала активний пошук нової раціональності, що синтезує в собі всі позитивні сторони м'язового, почуттєвого та раціонального мислення, що сьогодні розуміється як інтелект. Ефект позитивного емоційно-чуттєвого інтелектуального простору сьогодні можливий лише за умови розробки поряд з науковою картиною Всесвіту (що отримала свій розвиток на початку 70-х років ХХ століття), естетично-художньої картини Всесвіту на засадах синергетики. Адже в науковій картині сучасного світу може опинитися в комфортному стані лише незначна частина людства, що займається науково-дослідницькою діяльністю. Проте «до естетичної та художньої картини світу залучається практично все населення планети Земля» [5, 131].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цьому зв'язку в сучасному суспільстві набуває особливого звучання концепція валеологічної естетики А. Ключєва про естетичний контекст формування, збереження та зміцнення здоров'я людини. Важливим є врахування естетичного начала й у світлі особистісно орієнтованих освітніх філософських технологій, коли стає необхідним перехід від суспільної здоров'язберігаючої до індивідуальної здоров'язберігаючої діяльності (А. Ключєв, В. Колбанов, А. Щедріна). А. Ключєв пропонує надати естетотерапії значне місце в межах валеологічної естетики, зазначаючи її вплив на основні сенсорні системи людини (звукову, зорову та нюхову).

«Основні форми естетотерапії: світло-(кольоро)терапія, звукотерапія та ароматерапія (найбільш представлені форми – перші дві)» [3, 26–27]. Водночас автор погоджується з надзвичайною лікувально-естетичною дією мистецтва на психіку людини. «Оскільки центральною для естетики є проблема мистецтва: його сутнісних основ, призначення тощо, то, вочевидь, ядром естетотерапії стає терапія мистецтвом – арт-терапія. Форми арт-терапії: ізотерапія, бібліотерапія (що включає таку форму, як казкотерапія), хореотерапія, драматерапія, музикотерапія» [3, 26]. Особливу роль в естетотерапевтичному впливі на особистість А. Ключев відводить музичному мистецтву через його «найбільш потужний з усіх видів мистецтв вплив на індивідуальний розвиток людини, та як наслідок – на індивідуальне оздоровлення» [3, 26].

Загалом валеологічна естетика спрямована на вирішення таких проблем, як: створення гідних для людини умов праці та відпочинку; гармонізацію відносин між людьми (у різноманітних планах: «людина – людина»; «людина – соціальна група»; «людина – суспільство»); розвиток у людини здатності до адаптації у «швидкозмінних обставинах» буття; оптимізація життєвих сил людини та на цій основі розкрито її творчого потенціалу тощо [3, 27]. Вочевидь, через свою специфіку, валеологічна естетика тісно пов'язується з екологічною естетикою та естетикою повсякденності, власне естетотерапією, створюючи разом з ними прикладну психолого-педагогічну естетику.

Найближче до естетотерапевтичних, за своєю метою, механізмів гармонізації людини й оточення підійшли російські вчені Т. Васильєва і Ю. Орлов, які запроваджують та визначають досить близьке до поняття «естетотерапія» поняття «саногенне (або здорове) мислення» людини як протипагу традиційному мисленню, яке характеризують як патогенне [1, 282–284]. Саногенне мислення, на думку цих учених, більш гнучке, ніж звичайне, оскільки руйнує жорсткі психічні структури, що можуть прогнозувати лише одну очікувану модель поведінки людини, а у випадку неспівпадань очікуваного результату з реальним – стресовий деструктивний психологічний стан нудьги та депресії. Саме такі структури активно заважають людині адаптуватися до різноманітних життєвих обставин. Характерними ознаками саногенного мислення є доброзичливість щодо оточуючих, урівноваженість, життєва мудрість, що властива деяким людям похилого віку.

Через розвиток у себе саногенного мислення, люди отримують здатність до повноцінного розвитку в соціумі. Виняткового значення цей спосіб мислення має для педагогів, що створюють психологічний клімат у просторі навчально-виховного закладу та керують дуже складним процесом формування особистості сучасної дитини.

Надзвичайна актуальність, новітність та інтегративність естетотерапії, як самостійної галузі психолого-педагогічних знань про створення необхідних умов щодо розвитку саногенного мислення сучасної, вимагає понятійно-категоріального визначення на теоретико-методологічному рівні самого поняття «естетотерапія», що складає основну мету даної статті.

Організація та методи дослідження. Проведено аналіз сучасного стану розвитку естетотерапевтичної ідеї як гармонізуючої складової творчого розвитку людини в нестабільних соціально-екологічних умовах.

Результати досліджень та їх обговорення. Як робочу гіпотезу щодо визначення основного змісту цього поняття оберемо етимологічне тлумачення терміна. Так, естетотерапія може бути визначеною як інтегроване поняття, котре об'єднує дві складові: «естетичне» (від грецьк. *aisthetikos* – чуттєвий) та «терапія» (від грецьк. *therapeia* – лікування). Отже, естетотерапію у психолого-педагогічній науці треба трактувати як своєрідне «лікування» дитячої душі через її чуттєво-емоційну сферу. Звернемо увагу на той факт, що первісне значення слова «естетика» в давньогрецькій мові було більш широким («чуттєвий», «відчуваючий») у порівнянні із традиційним сучасним науковим визначенням естетики як «науки про прекрасне». Звідси робимо припущення про можливість поширення ідеї естетичного на все поле емоційно-чуттєвих реакцій людини.

Уперше термін «естетотерапія» був запроваджений на початку ХХ століття для позначення лікувально-терапевтичного впливу музичного мистецтва на людину та, по суті, був синонімом терміна «музикотерапія». Цей факт пояснюється історично раннім вивченням та запровадженням емпіричного досвіду використання людством терапевтичних властивостей саме музичного мистецтва (Піфагор, Платон тощо). За свідченням фізіологів та мистецтвознавців ХХ століття, музика, в порівнянні з іншими видами мистецтв, має надзвичайно сильний вплив на психіку людини через свою ритмо-інтонаційну, акустично-звукову природу.

Упродовж тривалого періоду ХХ столітті термін «естетотерапія» мав одночасно подвійну мистецько-медичну лінію розвитку: він уживався на позначення терапії мистецтвом (у першу чергу – музичним), а також терапії природою в медицині. Так, у 1931 році на міжнародному конгресі істориків у Парижі постало питання про визнання в рамках медицини «естетокліматотерапії». Спочатку розглядався лише вплив клімату. З часом терапевтичні завдання розширювалися і естетотерапія як «ландшафтолікування» почала вивчати «оздоровчий вплив ландшафту, його кліматичні, ароматичні, акустичні та інші чинники» (Ю. Супруненко).

У радянську добу впродовж багатьох десятиліть пропаганди щасливого та безтурботного дитинства в умовах достатньо стабільного та контрольованого впливу навколишнього політичного, економічного, екологічного середовища ця наука вважалась неактуальною. Уперше в радянській науці термін «естетотерапія» з'являється лише у 1971 році у варіанті «естетикотерапія» (В. Ковальов). Дослідники С. Зорін та В. Петров естетотерапію розуміли однозначно – як «лікування красою» (1973 р.). Одним із засновників естетотерапії у СРСР вважається академік Л. Мельніков – автор ідеї використання віртуальної реальності (зокрема функціональних кольоро-музичних програм) у релаксації та психологічному розвантаженні космонавтів-операторів.

Задум інтегративно-системного підходу до філософсько-антропологічного змістового наповнення естетотерапевтичної концепції розвитку особистості у 1985 році продовжили вчені Республіканської наукової медичної бібліотеки Міністерства охорони здоров'я Литви, де вперше був організований семінар з естетотерапії та у 1987 році відбувся перший республіканський симпозіум з естетотерапії. Вагомий внесок у розвиток саногенної, людинозберігаючої ідеї естетотерапії як новітнього наукового напрямку, був здійснений у 1988 році авторами збірки «Естетотерапія і саногенез» Ю. Шимкявичусом, М. Тедремаа та ін. (м. Вільнюс) [9].

У сучасному науково-практичному термін «естетотерапія» тлумачиться як «естетика природного середовища», «арт-технологія в художній освіті»; естетотерапія розглядається як самостійна функція системи додаткової освіти, новітня реабілітаційна система у спеціальній педагогіці або окремий блок сучасного комплексу естетичного виховання різними видами мистецтва тощо. Так, в українському Інтернет-словнику

«Ukrajintsine» естетотерапія розглядається як суто медична наука, що використовує естетичні чинники розвитку людини як медичний засіб: «Естетотерапія (від естетика і терапія) – «розділ медицини, який вивчає вплив естетичних факторів на здоров'я людини» [11]. Цієї ж точки зору додержуються й російські дослідники медичної науки І. Корнева та М. Сократов, що працюють в інтегративній єдності з педагогічним освітнім простором, розробляючи валеологічні підходи до вирішення основних здоров'я зберігаючих проблем медико-педагогічного порядку. Так, І. Корнева у своєму дисертаційному дослідженні з медицини обґрунтовує фізіолого-гігієнічні засади застосування методів естетотерапії для збереження та укріплення здоров'я дошкільників у системі додаткової освіти, М. Сократов, вважає естетотерапію «лікуванням мистецтвом, що запроваджується у практику оздоровлення дітей у системі додаткової освіти» та стає основою концепції здоров'я зберігаючої педагогіки [8].

Багатопрофільність цієї системи освіти (у якій представлені такі напрямки як хореографія, аеробіка, музика, художньо-ужиткова творчість, культурне дозвілля, спорт, туризм тощо) відбиває, на думку М. Сократова, саме ті види діяльності, що за своєю природою мають величезний психотерапевтичний та оздоровчий потенціал.

Отже, сьогодні саме в системі додаткової освіти, через величезну низку різноманітних видів діяльності, які здатна опанувати дитина у процесі своєї освіти, в естетотерапевтичній науковій концепції отримує розвиток інтегративний, комплексний підхід до організації естетотерапевтичного впливу на засадах особистісно орієнтованої психолого-педагогічної парадигми.

На думку іншого російського вченого, кандидата медичних наук, арт-терапевта О. Копітіна, терміном «естетотерапія» слід окреслювати такий лікувальний вплив мистецтва на людину, який пов'язаний з її *пасивним* споглядальним сприйняттям високохудожніх мистецьких зразків творчості (тоді як під час арт-терапії відбувається *активне* залучення людини у процес створення художнього образу) [7]. У праці М. Кіященка термін «естетотерапія» з'являється у зв'язку з необхідністю визначення здатності мистецтва, краси «викликати емоції переважно позитивного характеру» [4]. Під час естетотерапії, як вважає автор, ці емоції «викликаються навмисно з метою упорядкування та регуляції психічного тону» [там

само]. Отже, в концепції М. Кіященка естетотерапія має *саногенне, функціонально-терапевтичне* тлумачення в її «*позитивному*» психокорекційному використанні у процесі формування особистості.

Проведений нами аналіз сучасного стану розвитку естетотерапевтичної ідеї як гармонізуючої складової творчого розвитку людини в нестабільних соціально-екологічних умовах сьогодення дозволив зробити *такі висновки* стосовно тлумачення самої категорії «естетотерапія» різними науковцями філософсько-педагогічного напрямку:

- вітчизняна та зарубіжна естетотерапевтична психолого-педагогічна наука сьогодні перебуває у стані активної розробки своїх основних концептуальних положень;

- естетотерапевтичну наукову концепцію варто розглядати як психолого-педагогічну багатофункціональну інтегративну відкриту систему, що здатна до саморозвитку;

- не існує єдиного сутнісного тлумачення естетотерапії як психолого-педагогічного явища в сучасному науковому обігу;

- найближчими аналогами терміна «естетотерапія» через надзвичайну ефективність дії на психіку людини художнього образу стає «арт-терапія» як терапія мистецтвом у широкому його розумінні (образотворче, музичне, хореографічне, драматичне мистецтва, сучасні види синтетичних мистецтв тощо) в естетико-мистецьких дослідженнях та «природній терапії» (натурпсихотерапія, водна терапія, ландшафттерапія, акватерапія, ароматерапія, анімалотерапія тощо) та у сучасній медико-психотерапевтичній оздоровчій практиці.

Отже, естетотерапія – це цілеспрямований стабілізуючий вплив на емоційно-чуттєву сферу людини з метою створення для неї психологічного комфорту та розкриття творчого потенціалу особистості. Естетотерапію вважатимемо інтегративною психолого-педагогічною наукою про забезпечення сучасної молоді людини такими естетично-комфортними умовами її освітнього, соціального та особистісно-духовного зростання, за яких у «її спілкуванні з іншим, з культурою та мистецтвом, людина ефективно оволодіватиме особистісним мистецтвом благодійного розпредмечування світу, в тому числі власного світу ... результатом якого є ... людина як творець та творіння культури» (М. Кіященко) [5, 191]. Естетотерапія може трактуватися як природна система інтегративної психолого-педагогічної терапії, котра передбачає лікування звуком,

природою, рухом, драмою, малюнком, кольором, спілкуванням та ін., що має лікувальний, психолого-педагогічний стабілізуючий вплив на емоційно-чуттєву сферу людини й несе в собі приховані інструкції збереження цілісності людської особистості, її духовного ядра.

Ідея естетотерапії як психолого-педагогічної діяльності ґрунтується на філософському розумінні естетичного контексту всього процесу становлення й розвитку духовної самості людини, сенсу її існування у Всесвіті та пошуку ідейно-філософських, релігійно-духовних засад повноцінного людського буття в сучасному соціокультурному середовищі. Таким чином, сучасне естетичне знання через свою зорієнтованість на емоційно-чуттєвий потенціал людської особистості стає потужним засобом реалізації педагогічних завдань збереження природної сутності та духовного ядра особистості, що розвивається. Естетотерапевтичний ефект у педагогічному процесі має двовимірний характер впливу на обох суб'єктів діяльності: *творча самоактуалізація* у процесі взаємодії дитини й дорослого поєднує можливості кожного віку та дозволяє досягти максимального результату – формування цілісної особистості вихованця і вдосконалення особистості педагога (О. Ніколаєва) [6].

Науково-теоретичним та методологічним базисом естетотерапії є філософські, християнсько-релігійні та особистісно орієнтовані психолого-педагогічні концепції, що розглядають людину як найвищу цінність у світі, котра має розвиватися та формуватися за законами краси, любові та добра. Найважливішим ядром розвитку особистості стає духовна сутність людини та її надзвичайна сприйнятливність до естетичного переживання Всесвіту. Видатні філософи-гуманісти, педагоги та психологи, що будували свої теорії розвитку людської особистості на засадах християнського гуманізму та віри у величезний індивідуально-творчий потенціал кожної особистості (Г. Ващенко, Я. Коменський, Я. Корчак, А. Макаренко, А. Маслоу, М. Монтессорі, Й. Песталоцці, К. Роджерс, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Р. Штайнер та ін.) убачали у двох особистісних чинниках розвитку дитини: *духовності* та *естетизованості* світосприйняття – основний сенс та шлях становлення повноцінної життєздатної та стійкої до всіляких життєвих негараздів людини. У досить складне для наукового дослідження поняття «духовність» сучасні філософи намагаються вкласти естетотерапевтичну ідею узгодженості, правильності, гармонійності буття людини в її найвищому рівні розвитку: «Духовність –

це інтегративна якість психічної активності людини, яка виражає повноту та цілісність її внутрішнього життя, узгодженість її розуму, почуттів та волі, сполученість її світогляду та самосвідомості» (М. Каган) [2, 82]. Отже, духовність через її міцний зв'язок з високою моральністю та естетизованістю несе в собі самодостатню естетотерапевтичну ідею гармонії та творчості, повної душевної, психологічної наснаги буттям. Тому основним ядром формування особистісного «Я» в естетотерапевтичному полі педагогічного процесу варто вважати духовну сутність особистості.

Першочерговим завданням у вирішенні проблеми з'ясування меж самостійності й компетентності естетотерапії як науки є вивчення її *інтегративних взаємозв'язків із суміжними філософсько-психологічними галузями знань, що забезпечить ефективність естетотерапевтичних методів, прийомів, засобів та технологій формування творчої самодостатньої особистості у складних умовах освітянського сьогодення. До таких наукових сфер знань, що об'єднуються єдиною естетотерапевтичною проблематикою ми відносимо класичну естетику, гуманістичну християнську філософію та психологію, психофізіологію, біогенетику, соціальну медицину, психотерапію, мистецтвознавство та педагогіку. Визначальним моментом у вивченні взаємозв'язків цих наук стає проблема формування в особистості вмінь щодо саморегуляції власного «Я» через створення психологічно комфортних умов для творчої самореалізації. Тому найбільш спорідненими з естетотерапією є сучасні філософсько-психологічні, естетичні та мистецько-педагогічні сфери науково-практичних знань.*

Базисною основою естетотерапії є сучасна *естетична наука*, яка, у свою чергу, є самостійним філософським напрямом, що вивчає емоційно-чуттєву взаємодію вищого порядку в системі «Людина – Всесвіт» (М. Каган, М. Кіященко, Л. Столович та ін.) та «стає найпрактичнішою галуззю сучасного філософського знання, що заповнює собою всі лакуни в усьому предметному та духовно-моральному оточенні людини» (М. Кіященко) [5, 186]. Фундаментальним підґрунтям такого підходу стають досягнення генетики XX – XXI століть, археологічні відкриття XIX – XX століть, а також дослідження головного мозку людини та весь досвід культурного і філософсько-естетичного розвитку людства.

Серед найважливіших *сучасних засад класичної естетики*, які мають принципове відношення до естетотерапевтичної теорії розвитку сучасної особистості, слід визначити два важливих методологічних моменти:

синергетичний метод дослідження естетичних явищ та онтологічні засади естетики як науки. Разом із традиційними для естетики методами суб'єктивно-ідеалістичного, метафізичного, діалектико-матеріалістичного, системного, структурного, постструктурного спрямування, *синергетичний метод* стає базовим для сучасних наукових досліджень естетичних явищ та естетичної діяльності людини в цілому. Це пояснюється тим, що синергетичний метод забезпечує ефективність міждисциплінарних досліджень. За словами генетика В. Ефроїмсона, саме на стиках наук та мов сьогодні відкриваються безмежні для творчості «білі плями» [10]. У нашому випадку такими суміжними з сучасною естетикою науками стають педагогіка, психологія, медицина, психотерапія, нейрофізіологія, нейропсихологія тощо. Саме запити сучасної психолого-педагогічної науки щодо відновлення гармонійного співіснування людини в сучасному соціально-екологічному та освітньому просторі, через синергетичний підхід, відкривають неактуалізовані потенційні саногенні можливості естетичного у структурі людської діяльності. Слід зауважити, що синергетика сьогодні вважається й методом естетичного дослідження й, особливим – синтетичним – типом та формою рефлексії (В. Буданов, В. Ефроїмсон, Г. Хакен) [10, 130].

Відповідно до реального розділення естетичної свідомості на її чуттєво-емоційну та раціонально-інтелектуальну частини в естетиці здійснюються два види рефлексії. Чуттєво-емоційна рефлексія, яка й виконує власне естетотерапевтичну функцію у процесі формування особистості, *упорядковує* всі дані всіх чуттєвих органів людини, створюючи з п'яти чуттєвих образів, а інколи з одного, двох, трьох або чотирьох, один цілісний образ, який і стає «їжею» для розумової діяльності людського мозку, що рефлексує, осмислює весь обсяг інформації, котру отримує. Мислення, за даними сучасних досліджень головного мозку, так само складається з ряду самостійних компонентів: м'язове мислення, чуттєве мислення, раціональне мислення (розум, за І. Кантом) та розум. Причому розум сьогодні тлумачиться синергетикою як природний дар людини, що розвинутий до вищого ступеня досконалості внаслідок впливу на нього естетично розвинутих почуттів (М. Кіященко) [5, 129].

Висновки. Як показало проведене нами дослідження теоретико-методологічних засад формування саногенного мислення педагогів засобами естетотерапії, існує пряма залежність між ступенем створення

естетично насиченого педагогічного середовища, що гармонізує відносини людини із Всесвітом, та рівнем сутнісної освіти і творчою діяльністю сучасного педагога.

Перспективи подальших досліджень. У вимірах синергетичного методу естетичного дослідження необхідність естетотерапевтичної складової процесу формування саногенного мислення педагога стає очевидною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильева Т. Н. Саногенное мышление учащихся / Т. Н. Васильева. – М. : Янтарный сказ, 2000. – 152 с.
2. Каган М. С. Эстетика как философская наука : университетский курс лекций / М. С. Каган. – СПб. : Санкт-Петербургский гос. ун-т; Академия гуманитарных наук, 1997. – 544 с.
3. Ключев А. С. Эстетика в интерпарадигмальном пространстве : перспективы нового века // Материалы науч. конф. 10 октября 2001г. – [вып. 16 ; Серия «Symposium»]. – СПб. : Санкт-Петербургское филос. общ-во, 2001. – С. 26 – 27. - [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://anthropology.ru/ru/texts/kluev/aestip_11.html
4. Киященко Н. И. Современные концепции эстетического воспитания / Н. И. Киященко. – М. : Ифран, 1998. – 313 с.
5. Киященко Н. И. Эстетика – философская наука / Н. И. Киященко. – М. : Изд. дом Вильямс, 2005. – 592 с.
6. Николаева Е. И. Психология детского творчества / Е. И. Николаева. – СПб. : Речь, 2006. – 220 с.
7. Практикум по арт-терапии / [под ред. А. И. Копытина]. – СПб. : Питер, 2000. – 448 с. – (Серия «Практикум по психологии»).
8. Сократов Н. В. Современные технологии сохранения и укрепления здоровья детей / Сократов Н. В., Корнева И. Н., Феофанов В. Н. ; под ред. Н. В. Сократова. – М. : Сфера, 2005. – 224 с.
9. Шимкявичюс Ю. Эстетотерапия и саногенез / Ю. Шимкявичус, М. Тедремаа. – Вильнюс, 1988. – 214 с.
10. Эфроимсон В. П. Педагогическая генетика. Родословная альтруизма / В. П. Эфроимсон. – М. : Тайдекс К, 2004. – 240 с.
11. http://www.ukrajintsine.narod.ru/slovnyk_meln/slova/e.htm

РЕЗЮМЕ

О. А. Федий. Эстетотерапия как фактор формирования саногенного мышления педагога.

В статье рассмотрены теоретико-методологические основы формирования саногенного мышления педагога. Эстетотерапия определяется как сфера психолого-педагогических знаний про обеспечение современного молодого человека такими эстетически-комфортными условиями его образовательного, социального и личностно-духовного роста, при которых и происходит развитие этого целостного, здоровьесберегающего способа мышления.

Ключевые слова: комфортная образовательная среда, творчество, эстетотерапия, саногенное мышление, профессиональная деятельность педагога.

SUMMARY

O. Fediy. Aesthetotherapy as the formation factor of teacher's health-careful thinking. *In this article theoretical and methodological bases of teacher's health-careful thinking formation are considered. Aesthetotherapy is defined as sphere of psychological and pedagogical knowledge about maintenance of the modern young man with aesthetically and*

comfortable conditions of its educational, social, health- careful personal and spiritual growth at which there is a development of this salutary health-saving way of thinking.

Key words: comfortable educational environment, creativity, aestetotherapy, health-care thinking, professional activity of educator.

УДК 613.6:01:614.8:63:331.108

Л. В. Чугуй

Полтавська державна аграрна академія

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ПРОЕКТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

У статті розкрито аксіологічні засади формування змісту безпеки життєдіяльності як превентивного проекту збереження професійного здоров'я майбутніх аграріїв; з'ясовано, що основним і визначальним фактором реалізації аксіологічного підходу є професійна компетентність, на базі якої відбувається формування ціннісного ставлення до навколишнього середовища.

Ключові слова: професійне здоров'я, безпека життєдіяльності, професійна компетентність, духовність, ціннісне відношення до природи, екологічна рівновага.

Постановка проблеми. Щороку у світі реєструють понад 160 млн. професійних захворювань, унаслідок яких помирає щорічно 1,1 млн. людей [2; 3; 6; 7; 8; 9]. Якщо говорити про Україну, то професійне здоров'я на сьогодні також є досить актуальною проблемою: за статистичними даними у 2005 р. професійні захворювання були виявлені у 51% випадків під час проведення періодичних професійних оглядів і у 49% випадків під час звернення за медичною допомогою в лікувально-профілактичні заклади. У той час як тільки у 9,2% випадках захворювання не викликали втрати працездатності, у 10 раз частіше діагноз було встановлено на стадії втрати працездатності, а в 0,1% випадках – посмертно [5, 101].

Зі здобуттям незалежності в Україні сформована правова база спрямована на профілактику професійного травматизму та захворювань, зниження факторів ризику, виявлення і лікування ранніх форм професійних захворювань, базована на нормативно-правових документах, які ми отримали в спадок ще від радянських часів. У системі АПК на сьогодні діє 242 нормативно-правові акти з охорони праці, з яких останнім часом переглянуто лише 17, причому причетних до діяльності сільськогосподарських підприємств сучасного села лише 7; останні – це нормативно-правові акти 30–40-річної давності. Цілком зрозуміло, що вони не відповідають вимогам державної політики з охорони праці та сучасним